

Білоцерківська Н. Г.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України перед нашою державою постало важливе завдання захисту законних прав кожного громадянина від незаконного втручання військового агресора.

Цей посил поступово трансформується в обов'язок держави і передбачає створення та реалізацію ефективно діючих механізмів захисту прав від будь-яких порушень і неправомірних обмежень в тому числі і у сфері освіти, як у мирний час так і в умовах війни.

Право на освіту є важливим для розвитку як людини, так і держави в цілому, оскільки, з одного боку, належить до одного з найбільш важливих конституційних прав особи і забезпечує кожному здобуття знань, умінь, навичок, талантів, культури та свідомості, а з іншого – є одним із визначальних факторів розвитку країни, забезпечує розвиток держави, її майбутнє, гарантує ефективну діяльність державних і громадських інституцій, стабільність суспільства та сприяє розбудові демократичної, соціальної правової держави.

Згідно з чинною Конституцією України найвищою цінністю у сучасному суспільстві є людина, яка має можливості здійснювати пошук і освоювати нові знання, приймати виважені й нестандартні рішення, тому освіта в Україні розглядається як необхідний і визначальний фактор соціального та економічного розвитку суспільства і держави в цілому.

Сьогодні, в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, є надзвичайно важливим визнання значущості реалізації конституційного права людини на освіту та необхідності його захисту. В умовах військової агресії українська освіта зазнала значних втрат, а з виданням указу

Президента України від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 [1] та наступними Указами Президента України, зокрема, указом Президента України від 26 липня 2023 року №451/2023 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» у зв'язку з триваючою широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України [2], це конституційне право, яке передбачене статтею 53 Основного Закону держави, належить до переліку прав, які можуть обмежуватися на період дії цього правового режиму, тому аналіз особливостей реалізації досліджуваного права в умовах дії правового режиму воєнного стану є актуальним.

Правове регулювання освіти та забезпечення права на освіту має консолідувати зусилля державних інституцій та усіх зацікавлених сторін ефективного розв'язання викликів, які постають перед сучасним суспільством в умовах війни.

Зокрема, потрібно створити умови для здобуття освіти в умовах війни та вимушеної міграції, досі наявного впливу корупції, з одного боку, та забезпечити євроінтеграційні процеси, врахувати тенденції глобалізації – з іншого. Усе це зумовлює гостру потребу в пошуку нових підходів до розвитку освіти і науки, що мають відповідати на всі запити сучасності й майбутнього, задовольняти потреби українців. Наразі Міністерство разом із майже 1 700 експертами продовжує роботу над створенням Національної стратегії освіти і науки України, уже напрацьована Візія майбутнього української освіти і науки. В основі бачення майбутнього – прагнення українців до європейської інтеграції, забезпечення важливих для нас загальнолюдських та європейських цінностей. Дитина, її життя, безпека й доступ до освіти були та залишаються у фокусі уваги держави, оскільки діти є найважливішими агентами змін і побудови майбутнього. У цьому контексті активізувалася співпраця освітніх інститутів з міжнародними партнерами сформувавши потужну міжнародну коаліцію для пошуку

всебічної допомоги з розвитку української освіти й науки. За результатами цієї співпраці у 2023 р. різноманітна підтримка сферам освіти та науки України здійснювалась у рамках понад 160 проектів і програм із загальним обсягом фінансування близько 1,2 млрд євро. Загалом відгукнулися більш ніж 50 організацій та урядів іноземних країн, серед яких спеціалізовані структури ООН, органи ЄС, уряди країн, міжнародні громадські організації.

Допомога фокусувалася на шкільній (38 проектів і програм), фаховій передвищій та вищій (24), професійній (20) освіті. При наданні допомоги міжнародними партнерами враховувалися пріоритети МОН зі створення безпечних умов для навчання й викладання та забезпечення якісного дистанційного і змішаного навчання. Як результат, сформувалися такі основні напрями допомоги:

- забезпечення комп'ютерною технікою – ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, Google та інші партнери;
- створення мережі цифрових освітніх центрів – співпраця із Save the Children, Japan International Cooperation Agency (JICA), Google тощо;
- створення е-контенту – контент для ВШО, мобільний додаток «Вивчаю – не чекаю»;
- розроблення інструментів для наздоганяючого навчання (catch-up programs);
- відновлення та ремонт закладів освіти (100млн євро від ЄС на швидку відбудову шкіл на деоку пованих територіях);
- інструменти й курси з психологічної підтримки вчителів і здобувачів освіти (ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО та ін.);
- підтримка організації прозорої й безпечної вступної кампанії до ЗВО (ЮНЕСКО, уряди країн партнерів);
- компенсація видатків на оплату праці працівників сфери освіти – проект Світового банку;

- залучення фінансування з метою вдосконалення організації гарячого харчування здобувачів освіти (Всесвітня продовольча програма ООН);
- підтримка закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які розміщують тимчасово переміщених осіб (закупівля меблів, обладнання, дитячого харчування, ліків, генераторів тощо) (Програма ЄС «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України») [3].

Таким чином, правове регулювання освіти та міжнародна допомога партнерів під час воєнного стану в Україні є досить важливими і актуальними, бо відображають увесь комплекс соціальних викликів в освітньому просторі держави. Зрозуміло, що вирішення зазначених проблем є пріоритетним, оскільки від рівня освіченості нації залежить і майбутнє держави, і кожного громадянина. У цьому контексті міжнародна допомога є дієвим механізмом для підвищення ефективності надання освітніх послуг та реалізації права на освіту.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента від 24.02.2022 р. No 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> - Text
2. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України No 451/2023 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4512023-47793>.
3. Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи. Інформаційно-аналітичний довідник. 2023. С. 8
URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna_serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf